

LBRIS

We know
books

LEON LEYSON

CU MARILYN J. HARRAN ȘI ELISABETH B. LEYSON

**UN BĂIAT
PE LISTA LUI
SCHINDLER**

POVEȘTEA IMPOȘIBILULUI CARE A DEVENIT POȘIBIL...
PE LISTA LUI SCHINDLER

POLAND

Prewar borders
shown

PROLOG

Trebuie să recunosc, aveam palmele ude și mă du-
rea stomacul. Așteptasem răbdător la coadă, dar asta
nu înseamnă că nu eram agitat. Era rândul meu să îi
strâng mâna celui care îmi salvase viața de atât de
multe ori... dar asta se întâmplase cu mulți ani în urmă.
Acum mă întrebam dacă avea să mă mai recunoască.

În acea zi de toamnă din 1965, pe drum spre aero-
portul din Los Angeles, mi-am spus că s-ar putea ca
bărbatul pe care urma să îl întâlnesc să nu își mai
amintească de mine. Trecuseră douăzeci de ani de
când îl văzusem ultima dată, iar acea întâlnire avusese
loc pe un alt continent și în împrejurări cu totul diferite.
Eram pe atunci un băiat de cincisprezece ani, flămând și

sfrijit, de statura unui copil de zece ani. Acum eram un bărbat în toată firea, în vârstă de treizeci și cinci de ani. Eram căsătorit, aveam cetățenie americană, eram veteran de război și profesor. În timp ce alții înaintau pentru a-l întâmpina pe oaspetele nostru, eu am rămas mai în spate. La urma urmei, eram cel mai tânăr din grup și era firesc ca cei mai în vârstă să se afle în fața mea. Ca să fiu sincer, voiam să amân cât mai mult dezamăgirea ca cel căruia îi datoram atât de multe să nu își amintească de mine.

În loc să fiu dezamăgit, m-am simțit euforic, încălzit de zâmbetul și de cuvintele lui:

– Știu cine ești, îmi spuse el, având o strălucire în ochi. Tu ești micul Leyson.

Ar fi trebuit să știi că Oskar Schindler nu m-ar fi dezamăgit niciodată.

În ziua regăsirii noastre, lumea încă nu știa despre Oskar Schindler, nici despre eroismul lui din timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Dar noi, cei din aeroport, știam. Noi și alți peste o mie de oameni îi datoram viața. Am supraviețuit Holocaustului datorită riscurilor uriașe asumate de Schindler, mitelor și înțelegerilor

secrete pe care le intermediase ca să ne țină pe noi, muncitorii lui evrei, departe de camerele de gazare de la Auschwitz. Ca să ne salveze, și-a folosit mintea, inima, averea și șmecheriile lui incredibile. I-a întrecut în istețime pe naziști, pretinzând că eram indispensabili efortului de război, deși știa că mulți dintre noi, inclusiv eu, nu aveam niciun fel de îndemânări folositoare. De fapt, nu ajungeam la butoanele mașinii pe care trebuia să o acționez decât stând pe o cutie de lemn. Cutia aceea îmi dădea șansa să par util, să rămân în viață.

Eram un supraviețuitor neverosimil al Holocaustului. Nu aveam nimic de partea mea, toate îmi stăteau împotriva. Eram doar un băiat – nu cunoșteam pe nimeni, nu știam să fac nimic. Dar aveam un lucru favorabil mie care întrecea orice altceva: Oskar Schindler credea că viața mea era valoroasă. Credea că merită să fiu salvat, chiar dacă șansa la viață pe care mi-o dădea îi pune în pericol propria viață. Acum este rândul meu să fac tot ce pot pentru el, să vorbesc despre acel Oskar Schindler pe care îl știam. Sper că va deveni o parte din amintirile voastre, așa cum am fost și eu mereu o parte din amintirile lui. Aceasta este și povestea

vieții mele, dar și a felului în care viața mea s-a intersectat cu a lui. Pe parcursul ei, vă voi prezenta și familia mea. Și ei și-au riscat viața ca să mă salveze. Chiar și în cele mai grele clipe, m-au făcut să simt că sunt iubit și că viața mea este importantă. Și ei sunt eroi pentru mine.

UNU

Am alergat la râu desculț, peste pajiște. Odată ce am ajuns printre copaci, mi-am aruncat hainele, m-am agățat de creanga mea preferată, care atârna destul de jos, m-am legănat deasupra apei și mi-am dat drumul.

O aterizare perfectă!

Plutind pe apă, am auzit o plescăitură și apoi încă una, când doi dintre prietenii mei au sărit după mine. Curând am ieșit din apă și ne-am întrecut până la crenștile preferate, după care am luat-o de la capăt. Când tăietorii de lemne care munceau în amonte ne-au amenințat că ne strică distracția, trimițând buștenii proaspăt tăiați în aval către moară, ne-am adaptat repede,

alegând să facem pluta, fiecare pe bușteanul lui, privind la lumina soarelui care se strecura prin bolta de stejari, molizi și pini.

Oricât de des repetam aceste lucruri, nu mă plictiseam niciodată de ele. Uneori, în zilele acelea fierbinți de vară, purtam slip, cel puțin atunci când credeam că vor fi și adulți prin preajmă. Dar de obicei nu purtam nimic.

Faptul că mama îmi interzisese să mai merg la râu făcea ca escapadele mele să fie și mai palpitate.

La urma urmei, nici nu știam să înot.

Iarna, râul era la fel de distractiv. Fratele meu mai mare, Tsalig, m-a ajutat să fac niște patine din tot felul de materiale ciudate, rămășițe de metal aduse de la bunicul nostru, fierarul, și vreascuri din stiva de lemne de foc. Am construit patinele cu inventivitate. Erau primitive și stângace, dar funcționau! Eram micuț, dar rapid; îmi plăcea să mă întrec cu băieții mai mari pe gheața plină de dâmburi. Odată, David, un alt frate de-al meu, a patinat pe o gheață subțire și gheața a cedat. A căzut în râul înghețat. Din fericire, apa nu era adâncă. L-am ajutat să iasă și am fugit acasă să ne schimbăm de hainele ude leoarcă și să ne uscăm lângă vatră. Odată încălziți

și uscați, ne-am întrecut din nou până la râu pentru o nouă aventură.

Viața părea o călătorie nesfârșită, lipsită de griji.

Așadar, nici cele mai înspăimântătoare basme nu m-ar fi putut pregăti pentru monștrii pe care aveam să îi înfrunt câțiva ani mai târziu, pentru scăpările ca prin urechile acului sau pentru eroul care avea să îmi salveze viața, deghizat și el în monstru. Primii ani nu m-au avertizat nicicum despre ce avea să urmeze.

Numele meu este Leib Lejzon, deși acum sunt cunoscut drept Leon Leyson. M-am născut la Narewka, un sat din nord-estul Poloniei, de lângă Białystok, nu departe de granița cu Belarus. Strămoșii mei locuiseră acolo generații la rând; de fapt, mai bine de două sute de ani.

Părinții mei erau oameni cinștiți și harnici, care nu se așteptau niciodată la ceva ce nu era câștigat prin muncă. Mama, Chanah, era cea mai mică dintre cei cinci copii ai familiei ei, două fete și trei băieți. Pe sora ei mai mare o chema Shaina, care înseamnă „frumoasă” în idiș. Mătușa era într-adevăr frumoasă; mama nu era, iar acest lucru se simțea în felul în care se purtau cu toții cu ele, inclusiv părinții lor. Desigur că aceștia își

iubeau fetele, dar pe Shaina o considerau prea frumoasă pentru munca fizică; pe mama mea, nu. Îmi amintesc când îmi povestea mama că trebuia să care găleți cu apă pentru muncitorii de la câmp. Era cald; apa era grea, dar această însărcinare s-a dovedit norocoasă pentru ea – ca și pentru mine. Pe aceste câmpuri l-a văzut mama pentru prima oară pe viitorul ei soț.

Deși tata a fost cel care a început să o curteze, căsătoria lor trebuia să fie aranjată de părinți ori cel puțin așa trebuia să pară. Acesta era obiceiul acceptat la acea vreme în Europa de Est. Din fericire, părinții lor erau mulțumiți de atracția reciprocă dintre copii. Curând, cei doi s-au căsătorit; mama avea șaisprezece ani, iar tata, Moshe, avea optsprezece.

Pentru mama, viața de cuplu se asemena mult cu viața trăită alături de părinți. Își petrecea zilele muncind în gospodărie, făcând mâncare și îngrijind familia, dar în loc de părinți și de frați, avea acum grijă de soț și de copii.

Fiind mezinul, nu o aveam prea des doar pentru mine, așa că unul dintre momentele mele preferate era atunci când frații și sora mea erau la școală și femeile

din vecini veneau în vizită. Stăteau în jurul vetrei, împletind sau făcând perne din pene de găscă. Mă uitam la ele cum adunau penele și le îndesau în fețele de pernă, scuturându-le ușor ca să se așeze uniform. Inevitabil, mai scăpau o parte din ele. Cădea în sarcina mea să strâng micile pene care pluteau ca fulgii prin aer. Mă întindeam după ele, dar îmi scăpau mereu printre degete. Din când în când, aveam noroc să prind un pumn întreg de pene, iar vecinele îmi răsplăteau efortul cu râsete și aplauze. Era o treabă grea să jumu-lești găștele, așa că fiecare pană era prețioasă.

Abia așteptam să o aud pe mama schimbând povești cu prietenele ei și, uneori, chiar și câteva bârfe de prin sat. Atunci vedeam o latură diferită a ei, mai liniștită și mai relaxată.

Așa ocupată cum era, găsea întotdeauna timp să ne arate dragostea ei. Cânta pentru noi, copiii, și avea grijă să ne facem temele. Odată, pe când stăteam singur la masă, învățând la aritmetică, am auzit un foșnet în spatele meu. Eram atât de concentrat la ce studiam, că nu auzisem când intrase mama și începuse să gătească. Eram surprins, fiindcă nu era ora mesei.

Apoi mi-a pus în față o farfurie cu scrob, făcut doar pentru mine. Mi-a spus:

– Ești un băiat atât de bun, meriți ceva special!

Încă mai simt satisfacția care m-a copleșit în clipa aceea. O făcusem mândră pe mama.

Tata a fost mereu hotărât să ne ofere o viață bună. A văzut un viitor mai frumos în munca la fabrică decât în tradiția familiei, fierăria. Curând după nuntă, a început să lucreze ca ucenic mașinist într-o fabrică mică care producea sticle de toate mărimile, executate manual. Acolo a învățat tata să facă matrițe pentru sticle. Mulțumită hărniciei, a îndemnării înnăscute și a hotărârii sale, a fost deseori promovată. Odată, proprietarul fabricii l-a ales pe tata să participe la un curs de avansați pentru proiectarea uneltelor, în orașul Białystok, aflat în apropiere. Mi-am dat seama atunci că este o ocazie importantă fiindcă și-a cumpărat o jachetă nouă. În familia noastră nu se cumpărau prea des haine noi.

Fabrica de sticlă a prosperat, iar proprietarul a decis să extindă afacerea și să o mute la Cracovia, un oraș înfloritor aflat la aproximativ 560 de kilometri la nord-vest de Narewka. Lucrul acesta a provocat un

mare clocot în satul nostru. Pe vremea aceea, se întâmpla rareori ca tinerii sau oricine altcineva să părăsească locul natal. Tata a fost unul dintre puținii angajați care s-au mutat odată cu fabrica. Inițial, tata trebuia să plece singur. Când urma să avem destui bani, avea să ne aducă pe toți la Cracovia. A durat câțiva ani ca să adune suficienți bani și să găsească o locuință potrivită pentru noi toți. Între timp, tata venea acasă o dată la șase luni ca să ne vadă.

Eram prea mic ca să îmi amintesc când anume a plecat tata din Narewka pentru prima dată, dar țin minte când s-a întors pentru câteva zile. Știa tot satul când a ajuns. Tata era un bărbat înalt și arătos, care se mândrea mult cu înfățișarea lui. Îi plăcea ținuta mai formală a bărbaților din Cracovia și în timp și-a cumpărat câteva costume elegante. De câte ori venea în vizită, purta un costum frumos, cămașă și cravată. Asta stârnea vâlvă printre săteni, obișnuți cu îmbrăcămintea simplă și largă de țaran. Ceea ce nu știam eu era că acele costume aveau să ne salveze viața în anii grei ce au urmat.

Vizitele tatei păreau o sărbătoare. Totul era diferit când el era acasă. În zilele obișnuite, mesele nu erau

prea festive, dat fiind că mama avea atâtea de făcut pentru mine și frații mei. Dar era altfel când venea tata acasă. Stăteam în jurul mesei, cu vesela pusă dinainte. Erau mereu mai multe ouă la micul dejun și ceva mai multă carne la cină. Ascultam istorisirile lui despre viața de la oraș, fermecați de poveștile despre dichisurile moderne precum instalațiile interioare de apă și tramvaiele, lucruri pe care abia ni le puteam imagina. Noi, frații, Hershel, Tsalig, David și cu mine, ne comportam cât puteam mai bine. Ne întreceam pentru atenția tatei, dar știam că preferata lui era Pesza, sora noastră. Probabil nu era chiar atât de surprinzător, fiindcă era singura fată dintr-o familie de băieți gălăgioși. Țin minte că, ori de câte ori se isca vreo ceartă între noi, nu era niciodată din vina Peszei, deși ar fi putut fi. Când o tachinam prea mult, tata intervenea și ne certa. Pesza avea părul lung și blond, iar mama i-l împletea în cozi groase. Ea o ajuta pe mama la treburile casei și era tăcută și ascultătoare. Înțeleg de ce tata o prefera pe ea.

Deseori, tata ne aducea cadouri din marele oraș. Pe cutiile cu bomboane erau poze cu clădiri istorice și cu bulevardele mărginite de copaci din Cracovia. Mă

uitam îndelung la ele, încercând să-mi imaginez cum ar fi să trăiești într-un loc atât de fermecător.

Ca mezin, toate lucrurile mele erau la mâna a doua: cămășile, pantofii, pantalonii și jucăriile. Într-una dintre vizitele sale, tata ne-a adus în dar serviete pentru copii. I-am văzut pe frații mei cu ele și m-am gândit că iar va trebui să aștept ca unul dintre ei să mi-o cedeze pe a lui. Mi se părea foarte nedrept. De data aceasta însă, mă aștepta o surpriză. Într-una dintre serviete se afla o servietă mai mică, numai bună pentru mine. Am fost atât de fericit!

Deși vizitele lui durau doar câteva zile, tata își făcea mereu timp să stea numai cu mine. Nimic nu mă bucura mai mult decât să merg cu el acasă la părinții lui, în timp ce prietenii îl salutau pe drum. Întotdeauna mă ținea de mână și se juca cu degetele mele. Era ca un semn secret al nostru, care arăta cât de mult își iubea mezinul.

Hershel era fratele cel mai mare; apoi venea Betzalel, căruia i se spunea Tsalig; sora mea, Pesza; fratele meu, David; apoi eu. Îl vedeam pe Hershel ca pe Samson din Biblie. Era masiv, puternic și arțăgos. Părinții mei spuneau că era o belea. În anii adolescenței sale, se